עין משפט נר מצוה

ז א ב מיי' פי"ט מהל' מעשה הקרבנות הלכה יב:
ח ג ד שם הלכה ט:

מסורת הש"ס

א) [פסחים סג. ע"ש], ב) זבחים קיג:, ג) [הגם פרש"י כאן ובזבחים כתב דלא גרסי' מכל מקום כתב התוי"ט דלאו למחוק וע"ש הטעם], ד) זבחים ד' קיז:, ה) דף קיד:.

[א]שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי [א]ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והאמר רב חסדא פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה לשמו פטור שלא לשמו חייב טעמא דשלא לשמו הא סתמא לשמו הוא ופטור ואמאי לימא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה האי לא בעי עקירה רבה בר שימי מתני להו בדרבה וקשיא ליה דרבה אדרבה ומשני כדשנינן כי אתא רב דימי אמר ר' ירמיה אמר ר' יוחנן פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור אמר רב דימי אמריתה לשמעתא קמיה דר' ירמיה בשלמא לשמו דהא לא חזי ליה אלא שלא לשמו אמאי הא חזי שלא לשמו בפנים ואמר לי עקירת חוץ לאו שמה עקירה כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [ב]פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב ואפי' לשמו והתנן [ג]מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים ואיזהו מחוסר זמן בבעלים [ד]הזב והזבה והיולדת [ג]והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין [ד]עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין ואמר [ה]רב חלקיה בר טובי לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב לשמו מיהא פטור אמאי נימא הואיל וראוין שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו רב אשי מתני חייב כדאמרינן רב ירמיה מדפתי מתני פטור קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ לאו שמה עקירה ופליגא דרב חלקיה בר טובי אמר מר משהגריל עליהן חייב על של שם ופטור על של עזאזל תנו רבנן [ו]איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה'
אי

ומי אית ליה לרב חסדא הואיל. לחייב על קרבן שאינו ראוי לשם מה שהופרש בפנים ושחטו בחוץ דנימא חייב משום הואיל וראוי לשם קרבן אחר: **לשמו פטור.** דאינו ראוי לשמו בפנים: **שלא לשמו.** אלא לשם שלמים חייב דראוי הוא לשם שלמים בפנים: הכי גרסי' **טעמא דשלא לשמו הא סתמא לשמו הוא ופטור ואמאי נימא וכו':** **בעי עקירה.** אינו ראוי בפנים לשלמים אלא אם כן עקר שם פסח ממנו בשחיטתו הלכך לאו מתקבל בפנים הוא כל כמה דלא עקריה: **האי לא בעי עקירה.** ואע"פ שלקחו לשם שעיר הנעשה בפנים זה חטאת וזה חטאת שניהן שוין בשמותיהן: **מתני להו בדרבה.** הני תרתי שמעתתא דרב חסדא הא דאמר לעיל הואיל וראוין לשעיר הנעשה בחוץ והא דאמר רב חסדא פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה וכו' מתני לה בדרבה דרבה אמריהו: **פסח ששחטו בחוץ.** גרס בכולה: **עקירת חוץ.** עקירת שם בשחיטת חוץ לא שמה עקירה אם הכשיר הכתוב פסח בשאר ימות השנה בשלמים לא הכשירו אלא בפנים ובעקירת השם אבל בחוץ לעולם שמו עליו: **חייב.** עליו משום הואיל וראוי שלא לשמו בפנים: **והא תנן.** במסכת זבחים: **מחוסר זמן.** פטור על שחיטת חוץ בין שהוא מחוסר זמן בגופו בין שהוא מחוסר זמן בבעלים בגופו כגון בתוך שמונה ללידתו: **ואיזהו מחוסר זמן בבעלים הזב והזבה וכו'.** שיש זמן להבאת קרבנותיהם לסוף ספירת שבעה והיולדת לסוף מלאת ימי טהרה: **שהקריבו.** לפני הזמן חטאתן ואשמן בחוץ פטורין שאינן מתקבלים בפנים לא לחובה ולא לנדבה לחובה משום דלא מטא זמנייהו ולנדבה שאין חטאת ואשם בא לנדבה והאי אשם במצורע הוא דאילו בזב וזבה ויולדת ליכא אשם: **עולותיהן ושלמיהם חייבין.** שעולה ושלמים באים נדבה ומתקבלין נדבה בפנים ובמסכת זבחים א) פרכינן והני בני שלמים נינהו ומשנינן תני נזיר בהדייהו ואף מצורע לא שנינו במשנה ופרכינן התם הני בני אשמות נינהו ומשנינן תני מצורע בהדייהו: **ואמר רב חלקיה לא שנו.** דאשם בחוץ מחוסר זמן בבעלים פטור אלא לשמו דאינו ראוי לשמו בפנים אבל שלא לשמו כגון לשם עולה או לשם שלמים חייב שכן ראוי לפנים כיוצא בו בפנים דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן: **ואמאי.** לשמו פטור לימא הואיל כדקאמרת: **שלמים.** הוה סתמיה בלא עקירה ומקראי ילפינן לה במסכת פסחים [ע:] ובפ"ק דזבחים [ח:]: **רב אשי מתני חייב.** כהא דכי אתא רבין: **ורב ירמיה מתני פטור.** בין לשמו בין שלא לשמו כרב דימי: **ופליגא דרב חלקיה.** דאמר עקירת חוץ שמה עקירה:
אי

שלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור. תימה לא"ר יוחנן פרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז:) המעלה בזמן הזה בחוץ חייב ואמאי הא אינו ראוי אל פתח אהל מועד כיון דנהרס המזבח דאפי' נפגם המזבח אמרי' בפ' קדשי קדשים (שם נט. ודף סג.) כל הקדשים שנשחטו שם פסולין והוה ליה מחוסר זמן ואפילו מחוסר פתיחת דלתות פטור כל שכן מחוסר מעשה גדול ותנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אפילו לא תעשה אין בו לרבנן דרבי שמעון ועוד אמרינן בפ"ק דע"א (דף יג.) אם הקדיש והעריך והחרים בזמן הזה בהמה תעקר ופריך ונשחטיה מישחט ופירש רש"י משום שחוטי חוץ ליכא דנקדשי בדק הבית מיירי ולא נהירא לר"י דאם כן כי פריך ונשווייה גיסטר' היכי משני מפני שמטיל מום בקדשים אלא מפרש ר"י דמיירי בקדשי מזבח ולא מחייב משום שחוטי חוץ דהוה ליה מחוסר זמן ודוחק לומר דההיא דמסכת ע"ג אתיא כמאן דאמר הותרו הבמות חדא דמנא ליה לאוקמי כמאן דאמר הותרו הבמות כדי להקשות ונשחטיה מישחט כיון דלמאן דאמר לא הותרו לא קשיא ועוד דהא סתם מתניתין היא בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) דירושלים אין אחריה היתר ובגמרא פריך מינה למ"ד בפ"ק דמגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין בבית חוניו וי"ל דר' יוחנן דמחייב במעל' בחוץ מיירי בהעלאת קטרת דלא בעי מזבח דאמרי' בפרק קדשי קדשים (זבחים דף נט.) מזבח שנעקר מקטיר קטרת במקומו אי נמי בהעלאת מנחה דלוקא במיני דזבחים אמרינן כשנפגם המזבח שפסולין דנפקא לן מוזבחת עליו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר וניחא נמי דנקט רבי יוחנן המעלה טפי משחיטה וזריקה אי נמי יש לומר דמיירי שבנוי מזבח במקומו והעלה בחוץ דס"ל קדשה לעתיד לבא אבל אין לתרץ דר' יוחנן כר' יהודה סבירא ליה דאמר קדשי קדשים שרי להקטיר על הרצפה דנהי דשרי להקטיר על הרצפה מכל מקום בעי שיהא מזבח במקומו אבל נפגם המזבח לא הוי שרי להקטיר בשום דוכתא תימה אמאי פטור בשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל לפי מה שפרש"י בפרק קדשי קדשים (שם דף סא.) גבי קודם שיעמידו לויים את המשכן ולאחר שיפרקו דדוקא שלמים ששחטן בפנים קודם דלתות ההיכל פסולים אבל שאר קדשים לא אם כן כיון דפסולו נקודש שיש לו היתר בשאר קדשים אם עלו לא ירדו מידי דהוה אפסח וחטאת ששחטן שלא לשמן בחוץ דחייב עליהם כדאיתא בפרק בתרא דזבחים (דף קטו.) משום דמתקבל בפנים שיש לו היתר בשאר זבחים ויש לומר דהתם הבהמה ראויה לשחטה בפנים בההיא שעתא לשמה אבל הכא אינם ראוים לפנים קודם פתיחת הדלתות:

טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. תימה לר"ת נידוק מרישא איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב ודוחק הוא לומר דלשמו דרישא היינו סתמא משום דאמרינן ריש פ"ק דזבחים (דף ב:) דסתם זבחים לשמן הן עומדין דהני מילי בזמנן אבל פסח בשאר ימות השנה סתמיה לאו לשמו קאי אלא נראה כספרים דלא גרסי טעמא דשלא לשמו ואיכא למימר דמרישא דייק לשמו אמאי פטור דס"ד דלא בעי עקירה וא"כ אמאי פטור והא אי בעי שחיט סתמא בפנים דסתמא שלא לשמו קאי ומשני דבעי עקירה וכי האי גוונא איכא בפרק תמיד נשחט (פסחים סד.) ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב וגרס רש"י שם כמו בכאן טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור וקשיא נמי התם כמו שהקשינו בכאן אלא יש לפרש שם כדפירשתי הכא: **ופליגא** דרב חלקיה בר טובי. בלאו הכי נמי הוה מצי למימר ופליגא דרב דימי אדרב חלקיה אלא משום דהשתא פליגא דרב דימי ודרבנן אדרב חלקיה:
וכל

רבינו חננאל

קודם פתיחת דלתות ההיכל (פסולין הן) [פטור], שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהיכל נעול, ומחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי. ומקשינן מי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא הוא דאמר פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו בחוץ פטור, ואמאי לימא חייב הואיל וראוי שלא לשום פסח אלא לשום שלמים בפנים. ודחי פסח בעי עקירה משם פסח לשום שלמים, ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי. פסח ששחטו [בחוץ] בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו, רב אשי מתני חייב, ואקשינן עליה ואפי' על שמו, והתנן בשחיטת קדשים פרק פרת חטאת מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים, איזהו מחוסר זמן בבעלים הזב והזבה היולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין, עולותיהם ושלמיהם בחוץ חייבין. ומקשה עליה בגמ' והני בני אשמות נינהו, אמר זעירי תני מצורע בהדייהו, תוב אקשינן הני בני שלמים נינהו,א) אמר רב ששת תני נזיר בהדייהו. דזעירי קבעוה תנאי ותנו בהדייהו במשנה הזב והזבה והיולדת והמצורע כמו שאמר זעירי. אבל נזיר לא קבעוהו במשנה כמו שאמר רב ששת, אע"ג דהיא כרב ששת. קתני מיהא חטאתם בחוץ פטורין, ואמר רב חלקיה בר טובי לא שנו שהוא פטור אלא השוחט לשמה בחוץ אבל השוחט שלא לשמו בחוץ חייב, הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, כדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה. אמאי, אפי' לשמן בחוץ יהא חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. ודחי הכי השתא התם בעי עקירה ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי, משום הכי לא תני לשמו בחוץ חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, אבל פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ולא בעי עקירה. **רב אשי מתני** חייב כדאמרן. **רב ירמיה** מדיפתי מתני פסח בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור, קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ ששחטו שלא לשום פסח לאו שמה עקירה. ופליגא עליה דרב חלקיה בר טובי דאמר לא שנו שפטור אלא בשוחט לשמו אבל בשוחט שלא לשמו בחוץ חייב, הנה עקירת חוץ עקירה היא. ושנינן הא דרב חלקיה כגון ששחט שלא לשמו מיעוט סימנים בחוץ וגמר רובו בפנים משום דלא עקירת חוץ הוא. משהגריל עליהן שחטן בחוץ, חייב על של שם ופטור על של עזאזל, דלא קרינא ביה לה'. ת"ר ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן.

א) כ"ה הלשון בגמ' דזבחים דף קי"ד ע"ב ע"ש.

תורה אור השלם

ו. אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיְיָ לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ויקרא יז ג-ד

מוסף רש"י

מחוסר זמן. שאמרנו פטור, בין בגופו בין בבעלים. בין שהוא מחוסר זמן בגופו בין שהוא מחוסר זמן בבעלים, שלא הגיע זמן הבעלים להקריב קרבנותיהם (זבחים קיב:). שהקריבו. בתוך ימי ספרן, ויולדת בתוך מלאת (שם). פטורין. שאין מתקבלין בפנים לא לחובה ולא לנדבה (שם). עולותיהן. דזב וזבה עוף ויולדת בהמה, חייבין. שהרי מתקבלות בפנים נדבה לשמן (שם). ואמר רב חלקיה. אאשם קאי ולא אחטאת, דאילו חטאת פסולה שלא לשמה בפנים (שם קיד.). לא שנו. דפטור בחוץ, אלא לשמו. ואפילו סתמא, דבהכי שמא אינו מתקבל עכשיו בפנים, אבל שלא לשמו. כגון לשם עולה, ובשם זה הוא ראוי לבא לפנים, דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת (שם).

תוס' ישנים

תימה לעבל אמאי איצטריך לעיל פרק טרף בקלפי (דף מח:) זאת לעבל מצורע עשיר שהביא קרבן עני מתחייה נפקא ואומר רבי דסברא הוא כיון דעני חם דהתמא עלויה להביא קרבן עני יכול דגם זה א) [יביא], כן דהוה מרגה ליה תתורת להכי איצטריך זאת למעוטי: גבי תמידין כו'. הקשה ה"ר אלחנן הא כתיב בעל שחרית אחד המיוחד שבעדרו כדדרשינן לעיל שבנכר יקח המובחר שבלשכת הטלאים אם כן אינן שוין יש לומר דה"א דאם יקנה מעדר אחד שני תמידין יקח שנים מובחרין שבעדר ולעולם מובחרין בעינן ושוין זה כזה: ומנין שאע"פ שאין שוין כשרין כו'. תימה הכא נמי ניבעיה מנ"ל דאיצטריך קרא למעוטי כדפרכינן לעיל גבי שני שעירי ומירך ה"ר יוסף כיון דמסלקינן ליה בקושיא אחריתי לא חש להקשות על דרשה זו: שנים ליום כנגד היום. וא"ת בלא שנים נמי הוה מצי למיכתב תמימים ליום דמשמע שפיר מינייהו שניהם כנגד היום ואומר ה"ר יוסף דהוה אמינא דלא קפיד אלא בתמיד של שחר דוקא שהוא תחלת עבודת היום והוא עם זריחת השמש אבל בין הערבים לא להכי כתיב שנים: מיבעי

א) ליה [illegible] ליום כו', ובכה כגס אתא לדרשה אחריתי: על טבעת שניה. פירש רש"י הטעם לפי שהראשונה מסייעתו להאחז בה רגלי הבהמה ויקשה לה"ר אלחנן שאין זו סברא שיהפכו רגליה כלפי המזבח אלא חוץ [illegible] כדאמר לעיל מיהו הך קושיא ליתא אלא א"כ היו הטבעות ממזרח למערב הפסח סדרים כמו ששנינו במסכת מדות אבל אם היו מצפון לדרום מכל מקום הוי ראשו כלפי מזבח ולרבי נראה לפרש [illegible] היינו כלפי המזבח לפי שעל הטבעת ראשונה מילא סותל המזבח וכן פי' ה"ר יוסף: עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם. תימה לרבי מדאמר בפרק כתרא דזבחים (דף קיב.) דממעט התם במשנה פרת [illegible] מקרא דלא פתח אהל מועד שאין ראוין לפתח אהל מועד ופריך בגמ' ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד ומתניא אי קרבן כו' כדאיתא בברייתא לקמן דקתני ולא אוליא שעיר המשתלח שהוא [illegible] תלמוד לומר לה' להוציא שעיר המשתלח ומשני כאן לאחר הגרלה כאן קודם הגרלה פי' דלאחר הגרלה ודאי אינו ראוי לפתח אהל מועד ג) (מכל מקום) קודם הגרלה אינו ממעט אלא מלה' דלאכתי [illegible] עומד להגריל עליו והכא משמע דקודם הגרלה חייב על שניהם ולא ממעט מלה' וגם על ג) (הפסח) דלהם קשה לרבי היכי ממעט מלה' כיון שאינו מסורר שלא יהא לה' ואי מספיקא פטרת ליה נם [illegible] מהאי טעמא קודם הגרלה והתם משמע דלא פטר אלא בשעיר המשתלח לחוד מיהו בהא איכא למימר שאין לו להזכיר של שם אלא קשה משמעתין דהכא דמחייבין עליהם בחוץ קודם הגרלה ואומר

א) צ"ל אם הגיה. ב) צ"ל אבל. ג) צ"ל המיעוט.